

ਲਕਸ਼ਮਣ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) (15) ਵਿੱਚ ਬੈਚ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਉਲਟ ਹਨ। ਅੰਬਿਕਾ ਮਿੱਲਜ਼ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) (13) ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਲਈ। ਲਕਸ਼ਮਣ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਪੁਰਾਣੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੀਕੋਣ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ। ਕੇਵਲ ਇਕ ਹੋਰ ਮਾਮਲਾ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸ੍ਰੀ ਭਾਰੀਰਥ ਦਾਸ ਨੇ ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਸਾਵਤਰਾਮ ਰਾਮਪ੍ਰਸਾਦ ਮਿਲਜ਼ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਕੋਲਾ ਬਨਾਮ ਬਲੀਰਾਮ ਉਕੰਦਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (16) ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੈਂਟਰਲ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) (2) ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਡਾਈ ਲੇਬਰ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਕੀਤਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 33 ਸੀ (2) ਦੁਆਰਾ ਲੇਬਰ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਧਾਨਕ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਪੱਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੁਦਲੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਲੇਬਰ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗਲਤੀ, ਇਸ ਲਈ, ਬਰਾਬਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(25) ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦੋ ਮੁਦਲੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਲੇਬਰ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਲੇਬਰ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਣ. ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਰਚੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਮਾਲਕ ਤੋਂ, ਭਾਵ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਗੁਲਜ਼ੇਬਾ

ਕੇ ਐਸ ਕੇ

ਅਪੀਲੀ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ
ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਐ ਡੀ. ਕੋਸ਼ਲ, ਜੇ. ਜੇ.
ਅਮਰ ਸਿੰਘ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ
ਬਨਾਮ
ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ।—ਜਵਾਬਦਾਤਾ

1966 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 824।

ਅਕਤੂਬਰ 24, 1968
H. L. R. Punjab and Haryana

(1970)1

ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ (1860 ਦਾ XLV)— S. 300— ਤੀਜਾ— ਸੇਕ “ਸੇਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਅਸ
ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਹੈ”—ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ—ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ— ਦੱਸਿਆ—ਚਿਕਿਤਸਾ ਸਹਾਇਤਾ
ਦੀ ਗੈਰ-ਉਪਲਬਧਤਾ ਜਾਂ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਡਾਕਟਰ ਦੀਆਂ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ—ਕੀ
ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਚਾਰ ਹਨ।

(16) ਏਆਈਆਰ 1963 ਬੰਬ 189.

Amar Singh v. The State (Koshal, J.)

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸੱਟ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਸਾਧਾਰਨ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇ। ਕੀ ਮੌਤ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸੱਟ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸੱਟ ਉੱਪਰ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇੱਕ ਸੱਟ, ਜੋ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਡਾਕਟਰੀ ਇਲਾਜ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇੱਕ ਸੱਟ ਜੋ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਸਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਮੌਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਡਾਕਟਰੀ ਇਲਾਜ ਜਾਂ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸੱਟ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਸੱਟ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸਦੇ ਵੇਰਵੇ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਲਈ, ਪੁਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਇੱਕ ਸੱਟ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੁਰਮ ਕਤਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਸੱਟ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮਰੀਜ਼ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ, ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਕਵੀਂ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਸੱਟ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਮੌਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਪੁਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ, ਪੀੜਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਡਾਕਟਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਅਜਿਹੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹਨ।

(ਪਾਰਾ 22 ਅਤੇ 25)

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੱਤੜ, ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਸੰਗਰੂਰ, ਮਿਤੀ 17 ਅਗਸਤ, 1966 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਅਪੀਲ।

ਅਰੋਤਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡੀ ਅਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਵਕੀਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਹਨ।

ਡੀ ਡੀ ਜੈਨ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਪੰਜਾਬ, ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਲਈ।

ਨਿਰਣਾ

ਕੌਸ਼ਲ, ਜੇ.-ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਉਮਰ 30/32 ਸਾਲ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਉਮਰ 32/34 ਸਾਲ ਪੁੱਤਰ ਫੁੰਮਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਤੋਗੇਵਾਲ ਵਾਸੀ ਥਾਣਾ ਲੋਗੇਵਾਲ ਵਿਖੇ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੱਤੜ ਵੱਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਸੰਗਰੂਰ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਨਾਲ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਜੁਰਮਾਂ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਇਹ ਸਨ ਕਿ 17 ਮਾਰਚ, 1966 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 6 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ, ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਨੀਅਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੀ ਵਸਨੀਕ ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਉਮਰ 30 ਸਾਲ ਨੂੰ ਜਾਨਲੇਵਾ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਸ਼ੱਕੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਅਪੀਲ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਰੁੱਧ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ

ਵਿਦਵਾਨ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜੋ 17 ਅਗਸਤ, 1966 ਦਾ ਹੈ।

(2) ਇਸਤਰਾਸਾ ਕੇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਕਰੀਬ 15 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਝ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੜ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧ ਦਰਜ ਕਰਵਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਸ 'ਤੇ ਗਾਲ਼ਾਂ ਕੱਢੀਆਂ।

(3) ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤੋਂ ਸ਼ਰਾਬੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਥੱਪੜ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ।

(4) 17 ਮਾਰਚ 1966 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 6 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਮਰਹੂਮ **ਖੁੱਡ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ।** ਪਿੰਡ ਤਾਗੋਵਾਲ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੇੜੇ ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ (ਪੀ. ਡਬਲਯੂ. 6) ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਭਰਾ ਜੰਗ ਸਿੰਘ (ਪ. 5) ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਭਰਾ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਕ੍ਰਮਵਾਰ **ਗੰਡਾਸਾ** ਅਤੇ **ਲਾਠੀ ਨਾਲ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਉਥੇ ਆਏ।** ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਅਤੇ ਸੱਜੇ ਕਮਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ **ਗੰਡਾਸਾ ਮਾਰਿਆ।** ਜੰਗ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ 5) ਅਤੇ ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ 6) ਨੇ ਅਲਾਰਮ ਉਠਾਇਆ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਭਰਾ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ।

(5) ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜੰਗ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.ਐਸ. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੂਰੀ ਰਾਤ ਮੀਂਹ ਪੈਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ, ਤਕਰੀਬਨ 7 ਵਜੇ, ਜੰਗ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ., ਆਪਣੇ ਜ਼ਖਮੀ ਭਰਾ ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਤੋਗੋਵਾਲ ਤੋਂ ਛੇ ਮੀਲ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਲੋਗੋਵਾਲ ਲਈ ਇੱਕ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਤੇਜ਼ ਮੀਂਹ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਦੇਰ ਸ਼ਾਮ 5 ਵਜੇ ਤੱਕ ਲੋਗੋਵਾਲ ਸਿਹਤ ਕੇਂਦਰ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਂਚ ਡਾ.ਵੀ.ਕੇ. ਜਿੰਦਲ (ਪੀਡਬਲਯੂ 4) ਨੇ ਸ਼ਾਮ 5.36 ਵਜੇ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ:

“1. ਲਗਭਗ 34 ਡੂੰਘੇ ਸੱਜੇ ਕੰਨ ਤੋਂ ਮੱਧ* ਲਾਈਨ ਤੋਂ 2" ਤੱਕ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਸੱਜੇ ਪੈਰਿਟਲ ਖੇਤਰ ਦੇ ਖੋਪੜੀ ਦੇ ਉੱਪਰ ਤਿਰਛੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਚੀਰਾ ਹੋਇਆ ਜ਼ਖਮ।

2. **ਮਾਸਪੇਸ਼ੀ ਦਾ** ਇੱਕ ਚੀਰਾ ਹੋਇਆ ਜ਼ਖਮ ਸੱਜੇ ਪੂਰਵ ਸੁਪੀਰੀਅਰ ਇਲੀਆਕ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਤੋਂ ਜੋ" ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸੱਜੇ ਕਮਰ ਉੱਤੇ ਤਿਰਛੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(6) ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਚੇਤ ਸੀ ਅਤੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੱਟ ਨੰਬਰ 2 "24 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ" ਦੀ ਸੰਭਾਵਿਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਨਾਲ ਸਧਾਰਨ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੱਟ ਨੰਬਰ 1 ਲਈ ਐਕਸ-ਰੇ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

(7) ਰੁੱਕਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਸਹਾਇਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ (ਪੀ. ਡਬਲਿਊ. 9) ਨੇ ਸਿਹਤ ਕੇਂਦਰ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਐਗਜ਼ਿਬਿਟ ਪੀ.ਐੱਮ. ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਾਮ 7.30 ਵਜੇ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਿਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ.ਐੱਮ.2 ਥਾਣਾ ਲੋਗੋਵਾਲ ਵਿਖੇ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਉਸ ਬਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਾਤ 8 ਵਜੇ

(8) 19 ਮਾਰਚ, 1966 ਨੂੰ, ਸਹਾਇਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਪਿੰਡ ਤੋਗੋਵਾਲ ਵਿਖੇ ਜਾ ਕੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਸੜਕ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਸਹਾਇਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦਸਤਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ. 2 ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੰਗ ਸਿੰਘ (ਪੀ. ਡਬਲਿਊ. 5) ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਸਨ।

(9) ਉਸੇ ਦਿਨ ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਸੰਗਰੂਰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ 21 ਮਾਰਚ, 1966 ਨੂੰ ਡਾ. ਐਚ.ਐਸ. ਬਖਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦਾ ਐਕਸਰੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਸੱਜੇ ਪੈਰੀਟਲ ਦੀ ਹੱਡੀ ਟੁੱਟ ਗਈ ਸੀ।

(10- ਡਾ. ਕੇ. ਐਲ. ਬੱਤਰਾ (ਪੀ. ਡਬਲਿਊ. 2) 19 ਮਾਰਚ, 1966 ਤੋਂ 29 ਮਾਰਚ, 1966 ਤੱਕ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਖੇ ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਈ, ਜਦੋਂ ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 2 ਅਪ੍ਰੈਲ 1966 ਨੂੰ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ।

(11) The) ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਡਾਕਟਰ ਆਰਬੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 13 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1966 ਨੂੰ, ਦੁਪਹਿਰ 3 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਸ਼ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੱਟ ਲੱਗੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ: -

"ਜ਼ਖਮ 2i" x ੳ'x ਖੋਪੜੀ ਦੇ ਕੋਸੀਪੀਟੇ ਟੈਂਪੋਰਲ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਡੂੰਘੀ ਹੱਡੀ ਇਸ ਦੇ ਅਗਲਾ ਸਿਰੇ 2।" ਸੱਜੇ ਕੰਨ ਤੋਂ. ਜ਼ਖਮ ਦੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਚਿਪਕਣ ਵਾਲੀ ਕੁਝ ਸਲੇਅ ਨਾਲ ਜ਼ਖਮ ਦੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ। ਖੋਪੜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਨੀਚੇ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਕੁਝ ਹੈਮਰੇਜ ਸੀ। ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਟੈਂਪੋਰਲ ਅਤੇ ਓਸੀਪੀਟਲ ਹੱਡੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਰੇਖਿਕ ਫ੍ਰੈਕਚਰ 1।" ਸੀ । ਹੱਡੀ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ 'ਤੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਵਿਆਪਕ ਵਾਧੂ ਡੁਰਲ ਤਾਜ਼ਾ ਹੈਮਰੇਜ ਸੀ।

ਮੋਰੀ 2੬"x 1 1/2' ਝਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਵਿੱਚ ਤਿੱਖੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ। ਮੋਰੀ ਦੇ ਉੱਪਰ ਖੂਨ ਦਾ ਜੰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅੱਗੇ ਵਿਛਾਉਣ 'ਤੇ ਪੈਰੀਟੋ ਓਸੀਪੀਟਲ ਵਿੱਚ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ 2 1/2"x2" ਜ਼ਖਮ ਸੀ। ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਲੋਬ। ਪੂਰੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਵਿਆਪਕ ਸਬਡਿਊਰਲ ਹੈਮਰ ਹੈਜ਼ ਸੀ।"

(12) ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਦਮੇ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹੈਮਰੇਜ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਸੀ ਜੋ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ। ਸੱਟ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮੇਂ ਦਾ ਅੰਤਰ ਲਗਭਗ 25 ਦਿਨ ਅਤੇ ਮੌਤ ਅਤੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ 14 ਘੰਟੇ ਅਤੇ 25 ਮਿੰਟ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(13) ਬਿਨੈਕਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਹਾਇਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ 26 ਮਾਰਚ, 1966 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਉਸੇ ਦਿਨ ਰਾਮ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ 7) ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਸ *ਰੀਡਾਸਾ* ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ. 1 ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਘਰ ਦੇ ਇੱਕ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਭੂਸਾ ਐਲ ਜਿੰਗ ਦੇ ਢੇਰ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(14) ਜਦੋਂ ਜ਼ਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 342 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਰਾ ਨੇ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸਟੈਂਡ ਲਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤੀ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਇੱਕ ਨਿੱਕਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਦਦ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਜੰਗ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.

(15) ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਜੰਗ ਸਿੰਘ (ਪੀ ਡਬਲਯੂ 5) ਅਤੇ ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ (ਪੀ ਡਬਲਯੂ 6) ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਪਾਇਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾ ਐਲਾਨ। *ਰੀਡਾਸਾ ਏਕੀਬਿਤ ਪੀ. 1* 'ਤੇ ਖੂਨ ਦੇ ਧੱਬਿਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਸਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ *ਰੀਡਾਸਾ* ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਪਰ ਇਹ "ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਸੀ ਜੋ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ"। *ਲਲਕਾਰੇ* ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ ਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਦੇ ਭਰਾ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਨ

ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਸੰਗਤ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਸ਼ੱਕੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

(16) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੇਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ (ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਇਹ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 24 ਘੰਟੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਰੀ

ਸੀ ਜਦੋਂ ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਿਆਨ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਲੋਗੋਵਾਲ ਹੈਲਥ ਸੈਂਟਰ ਵਿਖੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਦੋਂ ਇਸ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਜੰਗ ਸਿੰਘ (ਜੰਗ ਸਿੰਘ) ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ 5) ਜਿਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਤ ਭਰ ਮੀਂਹ ਪੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਥਾਣੇ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਵੀ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਸਫਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ। 18 ਮਾਰਚ, 1966 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 5 ਵਜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਹਤ ਕੇਂਦਰ। ਸਿਹਤ ਕੇਂਦਰ ਲੋਗੋਵਾਲ ਵਿਖੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੰਗ ਸਿੰਘ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 5) ਲਈ ਪ੍ਰੋ-ਪਰ-ਪ੍ਰੋਪਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਾਰਨ ਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖਮੀ ਭਰਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਦੇਰੀ ਲਈ ਇਕੋ ਇਕ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਜੰਗ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ 5) ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਅਤੇ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਕੋਈ ਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ਸਕੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਜਾਅਲੀ ਸੀ। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜੋ ਤੱਥ ਇਸਦੇ ਸਬੰਧ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(17) ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹੋਰ ਹਮਲਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ 6) ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਗਵਾਹ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗਵਾਹ ਦਾ ਘਰ ਬੇਸ਼ੱਕ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ ਤੋਂ 100 ਜਾਂ 150 ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਹਮਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਲਈ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਤਰਖਾਣਾਂ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਘਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਬੈਠਾ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਗਵਾਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ) ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਝੂਠਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਵੇ।

(18) ਜੰਗ ਸਿੰਘ (PW 5) ਅਤੇ ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ (PW 6) ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਉਹੀ ਵੇਰਵੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਇਸਤਰਾਸਾ ਕੇਸ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਗੰਡਾਸਾ ਅਤੇ ਲਾਠੀ ਲੈ ਕੇ ਆਏ, ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਲਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਘੰਡ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਫਿਰ ਗੰਡਾਸੇ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਗੰਡਾਸਾ ਮਾਰਿਆ। ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਮਰ ਮੈਡੀਕਲ ਸਬੂਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੋ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬਿਆਨ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਹੋਰ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ 'ਤੇ ਪਾਏ ਗਏ ਸੱਟਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਗੰਡਾਸਾ ਉਡਾਉਣ ਲਈ। ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਓਕੂਲਰ ਟੈਸਟ ਮਨੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ

ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਖੋਜ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(19) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਮੁੱਖ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ - 29 ਮਾਰਚ, 1966 ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ ਠੀਕ ਹੋ ਕੇ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ- ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਇਮਾਰੀ ਹੈਮਰੋਜ, ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਹ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਸੀ (ਨਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸਿਰ ਦੀ ਸੱਟ) ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 304 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਸਰਜਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੱਟ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਉਸਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰਥਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਟ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਹੋ ਕੇ ਚੰਦ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਸੱਟ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਪਾਈ ਗਈ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੱਟ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕੇਸ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 300 ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ *ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ* (1), ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਨਿਰੀਖਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਐਡਵਾਂਸ ਟੇਜ ਦੇ ਨਾਲ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ: -

“ਇਸ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਕਹਿਣ ਲਈ, ਇਸਤਰਾਸਾ ਧਿਰ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 300, 'ਤੀਜਾ' ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਲਿਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ;

"ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਾਫੀ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕਿ ਇੱਕ ਸਰੀਰਕ ਸੱਟ ਮੌਜੂਦ ਹੈ;

ਦੂਜਾ, ਸੱਟ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ. ਇਹ . ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਜਾਂਚ.

ਤੀਸਰਾ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਖਾਸ ਸਰੀਰਕ ਸੱਟ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਦੇਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ, ਮਤਲਬ ਕਿ ਇਹ ਅਚਾਨਕ ਜਾਂ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੱਟ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ।

“ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਤਿੰਨ ਤੱਤ ਮੌਜੂਦ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਹੈ ਅਤੇ,

"ਚੌਥਾ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਤਿੰਨ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੱਟ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਦਾ ਇਹ ਹਿੱਸਾ ਨਿਰੋਲ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

“ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਚਾਰ ਤੱਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਅਤੇ, ਬੇਸ਼ੱਕ, ਬੇਝ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ)। ਧਾਰਾ 300, ਤੀਸਰਾ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਕਤਲ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ

(1) 11958 S.C.R. 11495.

Amar Singh v. The State (Koshal, J.)

ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਨੋਟ ਕਰੋ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਸਲ ਅੰਤਰ ਹੈ)। ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਮਾਇਨੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਸਰੀਰਕ ਸੱਟ ਦਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਅਨੁਮਾਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸੱਟ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ।"

(20) LeaiLearnedu Counsel, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨੇ *ਹਾਈ ਵਾਈ (ਵਿਲੀਅਮ) ਸਲੇਨੀ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ* (2) 'ਤੇ 13 ਭਰੋਸਗੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ

(2) ਏਆਈਆਰ 1956 ਐਸਸੀ 116.

ਮ੍ਰਿਤਕ) 'ਤੇ ਅਚਾਨਕ ਝਗੜੇ ਵਿੱਚ ਹਾਕੀ ਸਟਿੱਕ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਖੋਪੜੀ ਟੁੱਟ ਗਈ ਸੀ। ਦਸ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਸਬੂਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸੱਟ ਦੇ ਘਾਤਕ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲਣ ਦੀ "ਸੰਭਾਵਨਾ" ਸੀ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਕਿ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਹਮਲਾਵਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਨੇ ਦੇਖਿਆ: -

“ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਗਰੰਟੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੱਟ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਸੀ ਜਾਂ ਇਹ ਇੰਨੀ ਜਲਦੀ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। *ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਡੋਨਾਲਡ 10 ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਜਿਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।*

“ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 300 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਤੱਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਘੱਟ ਹੈ।

“ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਧਾਰਾ 304 ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।”

(21) ਇਹ ਇਹ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਹਿੱਸੇ (ਇਸ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ) 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਸਾਧਾਰਨ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ- ਹੁਣੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਰੇਖਾਕਿਤ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਜੋ ਅਨੁਮਾਨ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਏ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਝਗੜਾ ਅਚਾਨਕ ਸੀ, ਮਾਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੱਟ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮੌਤ ਹੋਣ ਦੀ "ਸੰਭਾਵਨਾ" ਸੀ। ਇਹ ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਸੱਟ ਅਤੇ ਸੱਟ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦਸ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ। ਮੌਤ ਇੱਕ *ਕਾਰਕ* ਹੈ ਜੋ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ ਜੋ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੌਤ, ਸੱਟ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦਾ

ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ, ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ, ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਸ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜੋ ਨਜ਼ਰੀਆ ਲਿਆ ਸੀ ਉਹ "ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤਾਂ" ਦੇ ਵਿਚਾਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ।

(22) ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਸਰਜਨ ਦੁਆਰਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਸੱਟ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਰਾਏ ਸੀ। ਇਹ ਰਾਏ 29 ਮਾਰਚ, 1966 ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਮਿਲਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ 2 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1966 ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਅਤੇ ਉਸ ਰੀਡਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ 11 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਮੁੜ ਜਾਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਕਾਰਨ ਉਹ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸੱਟ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਸਾਡੇ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ। ਕੀ ਕੋਈ ਸੱਟ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਸਧਾਰਨ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇ। ਕੀ ਮੌਤ ਆਖਰਕਾਰ ਸੱਟ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਸੱਟ ਉੱਪਰ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇੱਕ ਸੱਟ, ਜੋ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਡਾਕਟਰੀ ਇਲਾਜ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇੱਕ ਸੱਟ ਜੋ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਸਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਮੌਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਡਾਕਟਰੀ ਇਲਾਜ ਜਾਂ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸੱਟ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਸੱਟ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸਦੇ ਵੇਰਵੇ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਦਿਮਾਗੀ ਸੱਟ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ, ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦਵਾਈ ਜਾਂ ਸਰਜਰੀ ਸੱਟ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਬਚਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ *ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਸਾਧਾਰਨ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ* ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ। ਦੁਬਾਰਾ ਫਿਰ, ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਤਿੱਖੇ ਧਾਰ ਵਾਲੇ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਜ਼ਖਮ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰਕ ਜਾਂ ਗੈਗਰੇਨਸ ਬਣਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਲਈ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਇੱਕ ਸੱਟ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੁਰਮ ਕਤਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਸੱਟ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮਰੀਜ਼ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ, ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਢੁਕਵਾਂ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੀ ਰਾਏ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

ਟੇਲਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰੰਥ "ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲਜ਼ ਐਂਡ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਆਫ ਮੈਡੀਕਲ ਜੁਰੀਸਪ੍ਰੂਡੈਂਸ" ਦੇ ਪੰਨਾ 233 'ਤੇ (ਇਲੈਵਨਵੇਂ ਐਡੀਸ਼ਨ)—

"ਜ਼ਖਮੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਮਝਦਾਰ ਸਧਾਰਨ ਜ਼ਖਮ ਨੂੰ ਘਾਤਕ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਜੋ ਝਗੜੇ ਦੌਰਾਨ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਡਾਕਟਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਡਾਕਟਰੀ ਸੇਵਾਦਾਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦੇ ਉਲਟ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ ਹੋਰ ਬੇਵਕੂਫੀ ਵਾਲੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਿਕਵਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਦਨਾਮ ਗਵਰਨਰ ਵਾਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਇਲਾਜ ਦੌਰਾਨ ਅਨੁਵਾਹ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਲੈ ਲਈ ਸੀ। ਜਿਊਰੀ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਖਤਰਨਾਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਪਾਉਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਸਿਰਫ ਉਸ ਦੀ ਸਮਝਦਾਰੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇ। ਕਿਸੇ ਡਾਕਟਰੀ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਡਾਕਟਰੀ ਸਲਾਹ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਾਮੂਲੀ ਸਥਿਤੀ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਜ਼ਖਮ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਠੀਕ ਹੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਡਾਕਟਰੀ ਸਲਾਹ ਜਾਂ ਇਲਾਜ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਮਲਾਵਰ ਦੇ ਇੱਕ ਮਿਟੀਗਾ ਟੋਰੀ ਹਾਲਾਤ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਜ਼ਖਮੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣ, ਜਾਂ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

, (23) ਅੱਸੀ ਸਹਾਇਤਾ ਜੋਰੰਝ ਬਿੰਦੂ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਜੀ ਇਨ ਜੀ ਰੇ 7 ਸਿੰਗਾ ਪਦਯਾਚੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (3) ਤੋਂ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਇੱਕ ਕੱਟ ਪੰਜ ਇੰਚ ਲੰਬਾ, ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਇੰਚ ਚੌੜਾ ਅਤੇ ਮੋਢੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ ਫਰੈਕਚਰ ਦੇ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਇੰਚ ਡੂੰਘਾ ਸੀ। ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨਾਲ ਆਇਆ ਸੀ, ਇਹ ਸੱਟ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਹੋਰ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਮੌਤ ਹੋਰ ਵੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸੀ। ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਸਰਜਨ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਸੀ, ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਸੱਟ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ:

"ਕੰਪਾਊਂਡ ਫ੍ਰੈਕਚਰ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਜੀਵਨਸ਼ਕਤੀ, ਕੁਸ਼ਲ ਇਲਾਜ ਅਤੇ ਸੇਪਸਿਸ ਵਰਗੀਆਂ ਪੈਚੀਦਗੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

(24) ਵਿਦਵਾਨ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਪੀੜਤ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਾਏ ਸੀ ਕਿ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਸਰਜਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਵਾਬ ਤੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿੰਗ, ਜੇ. ਨੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਏ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ ਅਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਸਰਜਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਬਹੁਤ ਸਾਧਾਰਨ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੀੜਤ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਕਹਿਣ ਦੇ ਉਲਟ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। . ਕਿੰਗ, ਜੇ., ਨੇ ਅੱਗੇ ਦੇਖਿਆ:

"ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਦੇ

(3) A.I.R. 11944 Mad. 2223.

Arriar Singh v. The State (Koshal, J.)

ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੱਟ ਇੱਕ ਸੱਟ ਹੈ, ਜੋ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 300 ਦੇ ਅਧੀਨ ਤੀਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ - ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਨਰਮੰਦ ਇਲਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੇ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਦੁਰਘਟਨਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਸੱਟ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਘਾਤਕ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸੱਟ 'ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ' ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

(25) ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੱਟ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਮੌਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ, ਪੀੜਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਡਾਕਟਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀਆਂ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਅਜਿਹੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਕੋਣ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੱਟ ਨੂੰ ਡਾ. ਬੀ.ਆਰ. ਦੁਲਾਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ 1) ਦੀ ਰਾਏ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਫ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(26) ਦੋਸ਼ੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਕਤਲ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਘੱਟ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਅਪੀਲ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਜੇ.-ਸੈ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

nm

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਗੁਲਜ਼ੇਬਾ